

УДК 373. 3. 016: [17. 022. 1: 7]

DOI: [10.35619/pse.vi4.98](https://doi.org/10.35619/pse.vi4.98)

Оксана ГУДОВСЕК

кандидат педагогічних наук, доцент,
декан педагогічного факультету,
професор кафедри педагогіки початкової освіти, інклюзивної та вищої освіти
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-0933-7684
e-mail: oksanagudovsek@gmail.com

Світлана БРИЧОК

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки початкової освіти, інклюзивної та вищої освіти
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0001-8508-8395
e-mail: brychok.zd@gmail.com

ДУХОВНО-МИСТЕЦЬКА СКЛАДОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В АВТОРСЬКИХ КОНФЕСІЙНИХ ПОЧАТКОВИХ ШКОЛАХ РІВНЕНЩИНИ

Анотація. У статті розглянуті альтернативні заклади освіти як інституції, діяльність яких спрямована на підготовку здобувачів освіти з використанням інноваційних освітніх підходів, методик і проєктів. Доведено, що авторські школи, приватні школи, а також заклади освіти, засновані різними фундаціями, релігійними організаціями, конфесіями створюються та функціонують паралельно із закладами загальної середньої освіти, впроваджуючи принципово нові підходи до організації освітнього процесу. З'ясовано, що діяльність приватних закладів освіти конфесійного спрямування ґрунтуються на впровадженні дисциплін духовно-морального спрямування, на реалізації освітніх програм, адаптованих відповідно до положень конкретного віровчення. Схарактеризовано діяльність приватних конфесійних закладів освіти, заснованих на Рівненщині. Представлено організацію освітнього процесу у навчальному центрі «Слово життя», мета якого – формування особистості, здатної виконувати свої обов'язки перед суспільством на засадах християнської любові, поваги до закону Божого, праці та сімейно-християнських цінностей. Обґрунтовано, що важливим компонентом освітньо-виховної системи у приватних закладах конфесійного спрямування є формування естетичних переконань і смаків на основі християнських духовно-моральних традицій в межах мовно-літературної та мистецької освітніх галузей.

Визначено, що духовно-мистецька складова освітнього процесу забезпечується предметами художньо-естетичного циклу, які є визначальними у формуванні культури здобувачів освіти, успадкуванні духовних надбань народу, релігійності.

Ключові слова: освітній процес, авторські школи, альтернативні заклади, конфесійні початкові школи Рівненщини, духовно-мистецька складова освіти, здобувачі освіти, навчальний центр «Слово життя», естетика, мистецька освітня галузь.

Постановка проблеми. У сучасних реаліях розвитку України та з огляду на трансформаційні процеси в освітній галузі питання функціонування альтернативних закладів початкової освіти та організація освітнього процесу в них набуває особливої актуальності.

Наразі спостерігається тенденція до збільшення кількості таких освітніх установ по всій території України. Кожен із таких закладів вирізняється унікальними підходами та власними освітніми концепціями. Це розмаїття сприяє розвитку освітнього середовища та створенню ширших перспектив для здобувачів освіти.

В Законі України «Про освіту» (2017) закріплено положення про забезпечення державою рівних умов доступу до освіти для всіх здобувачів освіти, незалежно від вікових, гендерних, расових, фізичних, національних, релігійних чи інших характеристик, місця проживання та соціальних обставин [14]. Право особи на освіту може бути реалізоване через здобуття освіти на різних її рівнях, у різноманітних формах і видах. Це положення дає можливість отримання освіти як у традиційних, так і в інших закладах початкової освіти, не обмежуючи вибір освітньої траєкторії.

Альтернативні заклади освіти представляють собою освітні інституції, діяльність яких спрямована на підготовку здобувачів освіти з використанням інноваційних освітніх підходів, методик і проєктів [23].

У сучасному освітньому середовищі функціонує значна кількість таких закладів освіти. Серед них найбільш відомими є новаторські, дослідницькі та експериментальні школи, «школи без стін», «пілотні школи», «навчальні парки», «вільні школи», приватні школи, конфесійні школи тощо. Частина таких закладів реалізує освітній процес на основі авторських концепцій (приватні заклади освіти з авторськими програмами), втілюючи педагогічні ідеї їхніх засновників, тоді як інші спираються на напрацьований досвід вітчизняних та європейських освітніх закладів.

Альтернативні заклади освіти створюються та функціонують паралельно із закладами загальної середньої освіти, впроваджуючи принципово нові підходи до організації освітнього процесу. Вони поступово набувають дедалі більшої підтримки як серед здобувачів освіти, їхніх батьків, так і в науково-педагогічному середовищі.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Концепцію альтернативної освіти пов'язують з науковим доробком відомих зарубіжних учених Дж. Дьюї, Ф. Паркера, С. Френе, М. Монтесорі та вітчизняних дослідників Т. Прибури, О. Березюк, О.Власенко [3]. Питання функціонування авторських закладів освіти та приватних закладів освіти з авторськими програмами в Україні знайшли своє

відображення у публікаціях Г. Білавич, Н. Бірук, О. Чабан, О. Гончарук, О. Савченко, О. Мариновської, І. Місякової та багатьох інших [4; 18; 22]. У сучасному трактуванні авторський заклад освіти та приватний заклад освіти з авторськими програмами відрізняється від інших закладів освіти наявністю оригінальної експериментально перевіреної авторської концепції, механізмом реалізації якої є відповідна педагогічна система, що забезпечує стабільні позитивні результати діяльності [13.].

Різні аспекти приватного та конфесійного шкільництва розкрито у наукових дослідженнях О. Акімкіна, М. Бабій, А. Завальнюк, Н. Коляди, Н. Сейко, Л. Русакової та ін. [2; 9; 24]. Вони розглядають такі інституції як освітні заклади, у яких реалізуються одночасно і сучасні освітні концепції, і християнські ініціативи.

Мета статті – схарактеризувати особливості духовно-мистецької складової освітнього процесу в приватних релігійних школах Рівненщини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виникнення та розвиток альтернативних закладів освіти безпосередньо пов'язані з актуальними суспільними потребами вдосконалення освітньої діяльності, запитом на нові ідеї щодо організації освітньо-виховного процесу підростаючого покоління. На сучасному етапі реформування національної системи освіти особливого значення набуває розмаїття освітніх інституцій, серед яких доцільно виокремити авторські школи, приватні школи, а також заклади освіти, засновані різними фундаціями, релігійними організаціями, конфесіями. Такі заклади репрезентують новітні підходи до реалізації освітнього процесу і орієнтовані на індивідуальні потреби особистості, інноваційні підходи до змісту та методів освіти.

Після проголошення незалежності України (1991 р.) відбулося оновлення державної політики щодо освіти [1]. Унаслідок скасування багаторічних жорстких атеїстичних обмежень релігійні конфесії отримали можливість вільно здійснювати свою діяльність, що, своєю чергою, сприяло відродженню та створенню приватних релігійних закладів загальної освіти.

Діяльність приватних закладів загальної середньої освіти з релігійною спрямованістю ґрунтується на поєднанні державного освітнього стандарту із засадами конфесійної освіти. Ці інституції функціонують на всіх рівнях повної загальної середньої освіти.

Приватні конфесійні заклади загальної середньої освіти впроваджують дисципліни духовно-морального спрямування, функціонують на засадах визначеної конфесійної ідентичності, організовують релігійні заходи, а також реалізують освітні програми, адаптовані відповідно до положень конкретного віровчення [19]. Складники діяльності приватних закладів конфесійного спрямування представлені в таблиці 1. Окрім обов'язкових предметів, освітні програми таких закладів включають викладання курсів, пов'язаних з

віровченням, історією релігії, біблійними компонентами, залежно від конфесійної приналежності закладу.

Таблиця 1

Складники діяльності приватних закладів конфесійного спрямування

Складник	Опис
Державний стандарт освіти	– викладання дисциплін відповідно до державних програм та навчальних планів (1–12 класи), отримання дозволу (ліцензії) на реалізацію освітніх послуг(в ОДА/міська рада), набуття здобувачами освіти відповідних компетентностей
Конфесійна освітня складова	– викладання дисциплін духовно-морального спрямування (історії релігії, християнська етика, біблійні студії тощо), впровадження релігійно-виховного компоненту, формування світогляду відповідно до конфесійної ідентичності закладу.

На Рівненщині, як і в інших регіонах України, діє низка приватних конфесійних закладів загальної освіти, зокрема: Приватний заклад «Всеукраїнський приватний ліцей Християнського освітнього центру «Даниїл», Рівненська християнська загальноосвітня школа «Світогляд», Рівненська християнська альтернативна школа «СВІТЛО», Європейський сімейний центр «Традиція», Християнська загальноосвітня школа «Община Доброго Пастиря», Рівненська початкова школа «Школа мрій», Дубенська гімназія «Премудрість» та ін. [5; 6; 15; 16; 17; 21].

Серед закладів конфесійного спрямування, що функціонують у нашому регіоні, слід виділити навчальний центр «Слово життя» (м. Костопіль), який розпочав свою діяльність з 2018 р. [7]. Відповідно до ліцензійних умов, гранична чисельність здобувачів освіти у закладі не повинна перевищувати 120 осіб. Діяльність школи базується на нормативно-правових актах, що регламентують освітню сферу, як-от: Закон України «Про освіту», Державний стандарт початкової загальної освіти, Типові освітні програми, а також Статут закладу. Освітній заклад забезпечує відповідність рівня освіти здобувачів державному стандарту початкової освіти, єдність навчання і виховання.

Суспільно значущою метою діяльності конфесійної школи «Слово життя» є формування особистості, здатної відповідально виконувати свої обов'язки перед суспільством на засадах християнської любові, поваги до закону Божого, праці та сімейно-християнських цінностей.

Організація освітнього процесу у приватній початковій школі «Слово життя» має низку характерних особливостей, серед яких – обов'язкове ознайомлення та виконання здобувачами освіти девізу закладу: «Я люблю

вчитися. Я вмю вчитися. Я знаю, для чого вчитися». Цей девіз, розміщений у класних приміщеннях, є щоденним орієнтиром для учнів, педагогів та батьків, слугуючи смисловим ядром освітньо-виховної діяльності школи, яке підкреслює внутрішню мотивацію до навчання та усвідомлення його цінності.

Місія школи полягає у створенні сприятливого освітнього середовища, що забезпечує здобуття якісної освіти з акцентом на духовно-моральний вектор виховання. Це передбачає виявлення та розвиток індивідуальних здібностей кожного учня, а також формування духовно розвиненої, вільної, креативної особистості, здатної до свідомого професійного самовизначення та активної участі у духовному та соціально-економічному розвитку країни.

У контексті реалізації реформи Нової української школи переважна більшість закладів загальної середньої освіти України функціонує за п'ятиденним навчальним тижнем [12]. Відповідно до цього підходу організовано й освітній процес у приватній конфесійній початковій школі «Слово життя»: навчання відбувається протягом п'яти днів на тиждень упродовж дев'яти місяців із дотриманням установлених періодів канікул (осінніх, зимових, весняних і літніх), а також вихідних у святкові дні.

Розклад занять та обсяг навчального навантаження визначаються освітніми вимогами та нормативами державного стандарту початкової освіти. Кожен клас має індивідуально розроблений графік, який адаптований до потреб і можливостей молодших школярів. Такий підхід сприяє організації комфортного освітнього середовища, оптимізації взаємодії з батьками й забезпеченню вікових та психофізіологічних потреб дітей, що, своєю чергою, позитивно впливає на якість освітніх результатів.

До складу здобувачів освіти Навчального центру «Слово життя» зараховуються ті, батьки яких погоджуються з освітньою концепцією, цінностями та регламентом функціонування приватного християнського закладу освіти. Перед зарахуванням батьки ознайомлюються з нормативно-організаційними положеннями, викладеними у Стандарті школи, що регламентує правила поведінки та етичні вимоги до всіх учасників освітнього процесу. Зокрема, у закладі забороняються використання ненормативної лексики, прояви непристойної поведінки чи висловлювань, виявлення неповаги до біблійного вчення, персоналу школи, а також систематичне ігнорування встановлених норм внутрішнього розпорядку [7].

Попри платну основу здобуття освіти в Навчальному центрі «Слово життя», адміністрація закладу прагне забезпечити максимально доступні фінансові умови для родин, не втрачаючи при цьому ключових переваг приватної освіти. Такий підхід сприяє підвищенню фінансової доступності освіти та зміцнює соціальну орієнтованість діяльності закладу.

Особливістю організації освітнього процесу в приватній конфесійній школі «Слово життя» є процедура щорічного укладання міні-договору з батьками

(опікунами) перед початком навчального року. Цей документ фіксує основні положення щодо функціонування закладу та зобов'язань сторін [7].

Як і в інших освітніх закладах, відвідування занять здобувачами освіти в школі «Слово життя» є обов'язковим у всі навчальні дні, за винятком випадків, підтверджених поважними причинами. У разі відсутності дитини батьки зобов'язані завчасно повідомити вчителя, обґрунтувавши причину пропуску.

Організація виховної діяльності в школі ґрунтується на її місії, основним компонентом якої є християнське виховання. Зміст виховної роботи спрямований на формування християнських цінностей, розвиток атмосфери взаємної підтримки, прийняття та духовного зростання учнів.

Важливим компонентом освітньо-виховної системи у приватних закладах конфесійного спрямування є формування естетичних переконань і смаків на основі християнських духовно-моральних традицій. Формування основ християнської естетики в таких закладах зазвичай відбувається через інтеграцію духовно-морального змісту в освітній і виховний процес за допомогою аналізу художніх творів із християнською тематикою у межах мовно-літературної освітньої галузі та факультативних курсів «Основи християнської етики», «Біблійна історія», «Духовна культура» тощо.

Духовно-мистецька складова освітнього процесу забезпечується предметами художньо-естетичного циклу, які є визначальними у формуванні культури здобувачів освіти, успадкуванні духовних надбань народу, релігійності. Прилучаючи школярів до розуміння змісту й суті мистецтва через особистісно-емоційне навчання, засобами музики й образотворчого мистецтва забезпечується духовно-моральне та естетичне виховання особистості, формування добрих почуттів, чуйності, здібностей до співпереживання.

Визначальним складником естетичного виховання здобувачів освіти у приватних конфесійних школах, зокрема у школі «Слово життя» є мистецька освітня галузь, яка передбачає вивчення мистецтва як засобу вираження релігійних ідей та традицій, а також застосування мистецтва для формування моральних якостей та естетичного сприйняття духовного світу. Реалізація мистецької освітньої галузі у таких школах відбувається через інтегрований курс «Мистецтво» та через окремі предмети «Образотворче мистецтво» та «Музичне мистецтво».

Змістове наповнення цієї галузі включає навчання основам церковного співу, що сприяє розвитку вокальних даних, слуху, ритму та розуміння традиційної духовної музики; стимулювання до відтворення релігійних сюжетів, символів, образів через різні художні техніки; ознайомлення з іконографією, церковним співом, архітектурою храмів, декоративно-прикладним мистецтвом, що має релігійне значення; організацію тематичних виставок, концертів, святкових заходів, театралізованих вистав, де мистецтво використовується для поглиблення релігійного досвіду.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, місія конфесійної школи спрямована на поєднання якісної освіти з духовно-моральним вихованням, що відповідає принципам Нової української школи.

Освітній процес у школі «Слово життя» організований відповідно до державних стандартів, із урахуванням вікових та психофізіологічних особливостей учнів, що забезпечує комфортне освітнє середовище.

Етичний та поведінковий регламент закладу освіти сприяє формуванню дисципліни, взаємоповаги та духовного розвитку здобувачів.

Виховна система школи ґрунтується на християнських цінностях і забезпечує формування особистості з моральними якостями, здатної до рефлексії та духовного зростання.

Мистецька освітня галузь виступає ключовим інструментом естетичного та духовного виховання школярів, зокрема через церковний спів, іконопис, релігійну тематику в образотворчому мистецтві, що сприяє глибшому розумінню духовної культури.

Інтеграція духовно-мистецького компоненту в освітній процес створює підґрунтя для формування цілісної мовної, духовної та культурної особистості учня, спроможної до активної участі в житті суспільства.

Подальшого вивчення, вважаємо, заслуговують питання організації освітнього процесу у приватних закладах вищої освіти мистецького спрямування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акт проголошення незалежності України від 24.08.1991 р. № 1427-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text> (дата звернення: 14.04.2025).
2. Бабій М., Колодний А., Яроцький П. Про дотримання принципу відокремлення школи від церкви. *Українське релігієзнавство*. 2005. № 36. С. 140–147.
3. Березюк О. С., Власенко О. М. Формування професійної майстерності вчителя в умовах альтернативної освіти: зарубіжний досвід. Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання: монографія. Житомир : Вид-во Рута, 2016. С. 337–352.
4. Білавич Г. Розвиток дослідницьких умінь школярів у процесі вивчення предметів природничо-математичного циклу в авторських школах України (70–80-ті рр. XX ст.). *Молодь і ринок*. 2021. № 1. С. 13–17.
5. Всеукраїнський приватний ліцей Християнського освітнього центру «Даниїл». URL: <https://rivneschool.daniil.center/> (дата звернення: 09.04.2025).
6. Європейський сімейний центр «Традиція». URL: <https://tradivne.com/serednia-shkola/#> (дата звернення: 08.04. 2025).
7. ЄХБ «Слово життя». URL: <https://www.baptyst.com/church/m-kostopil-tserkva-yehb-slovo-zhyttya/> (дата звернення: 01.04.2025).
8. Кириленко С. Авторська школа в Україні. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2017. № 1-2. С. 67–72.
9. Коляда Н. Соціалізація дітей та молоді в недільних школах України (друга половина XIX – початок XX століття). *Педагогічна наука і освіта XXI століття*. 2024. № 3. С. 39–51.
10. Мариновська О. Сутність поняття «авторська школа»: контент-аналіз. *Рідна школа*. 2017. № 5-6. С. 7–15.

11. Мосякова І. «Авторська школа» в системі позашкільної освіти як можливість реалізації ідеї новаторства. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. Серія : Педагогіка. 2020. № 1. С. 87–91.
12. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola?&tag=nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 05.04.2025).
13. Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності у сфері освіти. Наказ МОН України від 12.05.2023 р. № 552. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-23#Text> (дата звернення: 14.04.2025).
14. Про освіту: Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 17.04.2025).
15. Приватний заклад «Дубенська гімназія «Премудрість» (м. Дубно). URL: <https://www.premudrist.com.ua/> (дата звернення: 24.04.2025).
16. Рівненська початкова школа «Школа мрій» URL: <https://schoolnavigator.com.ua/uk/schools/rivnenska-litsenzovana-pochatkova-shkola> (дата звернення: 27.04.2025).
17. Рівненська християнська загальноосвітня школа «Світогляд». URL: https://www.facebook.com/svitoglyadrv/?locale=uk_UA (дата звернення: 17.04.2025).
18. Савченко О. Ціннісні орієнтири авторської школи О. А. Захаренка. *Рідна школа*. 2017. № 1–2. С. 33–35.
19. Сіданіч І. Л. Духовно-моральне виховання дітей у вітчизняній школі (XX – початок XXI століття): монографія. Київ: ТОВ «НВП» Інтерсервіс, 2013. 464 с.
20. Хватова О. Освітні пропозиції сучасних альтернативних шкіл. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Філософія. Педагогіка*. 2022. № 1 (2). С.57–61.
21. Християнська загальноосвітня школа «Община Доброго Пастиря». URL: <https://rivne-odp.org/nashe-zhittya/dityache-sluzhinnya/558-christian-school-svitoglyad> (дата звернення: 16.04.2025)
22. Чабан О. В. Авторські школи як середовище реалізації інноваційного освітнього потенціалу. Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. *Педагогічні науки*. 2020. Вип. 92. С. 21–27.
23. Kwiecieński Z., Śliwerski B. *Pedagogika. Podręcznik akademicki*. ebookerpub. Wydawnictwo Naukowe PWN. 2019. 1655 s.
24. Seiko N. A. Charity as a spiritual and moral factors in the establishment and operation of jewish schools in volhynia in the nineteenth century. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Pedagogical Sciences*. 2024. Vol. 3 (118). P.5–14.

REFERENCES

1. Akt proholoshennia nezalezhnosti Ukrainy vid 24.08.1991 r. No. 1427-XII [Act of Proclamation of Independence of Ukraine dated August 24, 1991 No. 1427-XII] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text> (data zvernennia: 14.04.2025).
2. Babii M., Kolodnyi A., Yarotskyi P. Pro dotrymannia pryntsypu vidokremlennia shkoly vid tserkvy [On the Observance of the Principle of Separation of School from Church]. *Ukrainske relihiieznavstvo*. 2005. No. 36. S. 140–147.
3. Bereziuk O. S., Vlasenko O. M. Formuvannia profesiinoi maisternosti vchytelia v umovakh alternatyvnoi osvity: zarubizhnyi dosvid. Teoriia i praktyka profesiinoi maisternosti v umovakh tsilezhyttievoho navchannia: monohrafiia [Shaping of Professional Skills of a Teacher in the Conditions of Alternative Education: Foreign Experience. Theory and Practice of Professional Skills in the Conditions of Lifelong Learning: Monograph]. Zhytomyr : Vyd-vo Ruta, 2016. S. 337–352.

4. Bilavych H. Rozvytok doslidnytskykh umin shkoliariv u protsesi vyvchennia predmetiv pryrodnycho-matematychnoho tsykladu v avtorskykh shkolakh Ukrainy (70–80-ti rr. XX st.) [Development of Research Skills of Schoolchildren in the Process of Studying Subjects of the Natural and Mathematical Cycle in Author's Schools of Ukraine (70-80s of the 20th Century)]. *Molod i rynek*. 2021. No. 1. S. 13–17.
5. Vseukrainskyi pryvatnyi litsei Khrystyianskoho osvithnoho tsentru «Danyil» [All-Ukrainian Private Lyceum of the Christian Educational Center «Daniel»]. URL: <https://rivneschool.daniil.center/> (data zvernennia: 09.04.2025).
6. Yevropeyskyi simeinyi tsentr «Tradyttsiia» [European Family Center «Tradition»]. URL: <https://tradrivne.com/serednia-shkola/#> (data zvernennia: 08.04.2025).
7. YeKhB «Slovo zhyttia» [YCB «Word of Life»]. URL: <https://www.baptyst.com/church/m-kostopil-tserkva-yehb-slovo-zhyttya/> (data zvernennia: 01.04.2025).
8. Kyrylenko S. Avtorska shkola v Ukraini [Author's school in Ukraine.]. *Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii*. 2017. No. 1-2. S. 67–72.
9. Koliada N. Sotsializatsiia ditei ta molodi v nedilnykh shkolakh Ukrainy (druha polovyna KhIKh – pochatok XX stolittia) [Socialization of Children and Youth in Sunday Schools of Ukraine (Second Half of the 19th – Beginning of the 20th Century)]. *Pedahohichna nauka i osvita XXI stolittia*. 2024. No. 3. S.39–51.
10. Marynovska O. Sutnist poniattia «avtorska shkola»: kontent-analiz [The Essence of the Concept of «Author's School»: Content Analysis]. *Ridna shkola*. 2017. No. 5-6. S. 7–15.
11. Mosiakova I. «Avtorska shkola» v systemi pozashkilnoi osvity yak mozhlyvist realizatsii idei novatorstva [«Author's School» in the System of Extracurricular Education as an Opportunity to Implement the Idea of Innovation]. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. Seriia : Pedahohika. 2020. No. 1. S. 87–91.
12. Nova ukrainska shkola [New Ukrainian School]. URL: <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola?&tag=nova-ukrainska-shkola> (data zvernennia: 05.04.2025).
13. Polozhennia pro poriadok zdiisnennia innovatsiinoi diialnosti u sferi osvity [Regulations on the Procedure for Implementing Innovative Activities in the Field of Education]. Nakaz MON Ukrainy vid 12.05.2023 r. No. 552. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-23#Text> (data zvernennia: 14.04.2025).
14. Pro osvitu: Zakon Ukrainy No. 2145-VIII vid 05.09.2017 r. [On Education: Law of Ukraine No. 2145-VIII dated September 5, 2017]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (data zvernennia: 17.04.2025).
15. Pryvatnyi zaklad «Dubenska himnaziia «Premudrist» (m. Dubno) [Private Institution «Dubnenska Gymnasium «Wisdom» (Dubno)]. URL: <https://www.premudrist.com.ua/> (data zvernennia: 24.04.2025).
16. Rivnenska pochatkova shkola «Shkola mrii» [Rivne Primary School «School of Dreams»]. URL: <https://schoolnavigator.com.ua/uk/schools/rivnenska-litsenzovana-pochatkova-shkola> (data zvernennia: 27.04.2025).
17. Rivnenska khrystyianska zahalnoosvitnia shkola «Svitohliad» [Rivne Christian Comprehensive School «Svitoglyad»]. URL: https://www.facebook.com/svitoglyadrv/?locale=uk_UA (data zvernennia: 17.04.2025).
18. Savchenko O. Tsinnisni oriientyry avtorskoi shkoly O. A. Zakharenka [Value Orientations of the Author's School of O. A. Zakharenko]. *Ridna shkola*. 2017. No. 1–2. S. 33–35.
19. Sidanich I. L. Dukhovno-moralne vykhovannia ditei u vitchyzniani shkoli (XX – pochatok XXI stolittia) [Spiritual and Moral Education of Children in Ukrainian Schools (XX – beginning of the 21st Century)] : monohrafiia. Kyiv: TOV «NVP» Interservis, 2013. 464 s.

20. Khvatova O. Osvitni propozyții suchasnykh alternatyvnykh shkil [Educational Offerings of Modern Alternative Schools]. *Visnyk Dniprovskoi akademii nepererвної osvity. Filosofiia. Pedagogika*. 2022. No. 1 (2). S.57–61.

21. Khrystyianska zahalnoosvitnia shkola «Obshchyna Dobroho Pastyria» [Christian Comprehensive School «Community of the Good Shepherd»]. URL: <https://rivne-odp.org/nashe-zhittya/dityache-sluzhinnya/558-christian-school-svitoglyad> (data zvernennia: 16.04.2025)

22. Chaban O. V. Avtorski shkoly yak seredovyshe realizatsii innovatsiinoho osvitnoho potentsialu [Author's Schools as an Environment for Realizing Innovative Educational Potential]. *Zbirnyk naukovykh prats [Khersonskoho derzhavnoho universytetu]*. *Pedahohichni nauky*. 2020. Vyp. 92. S. 21–27.

23. Kwieciński Z., Śliwerski B. *Pedagogika* [Pedagogy]. Podręcznik akademicki. ebookepub. Wydawnictwo Naukowe PWN. 2019. 1655 s.

24. Seiko N. A. Charity as a spiritual and moral factors in the establishment and operation of jewish schools in volhynia in the nineteenth century. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Redagogical Sciences*. 2024. Vol. 3 (118). P.5–14.

SPIRITUAL-ARTISTIC COMPONENT OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN AUTHOR'S CONFESSIONAL PRIMARY SCHOOLS OF RIVNE REGION

Oksana HUDOVSEK

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Dean at the Faculty of Pedagogy,

Rivne State University for the Humanities,

Rivne, Ukraine

ORCID: 0000-0002-0933-7684

e-mail: oksanagudovsek@gmail.com

Svitlana BRYCHOK

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Pedagogy of Primary,

Rivne State University for the Humanities,

Rivne, Ukraine

ORCID: 0000-0001-8508-8395

e-mail: brychok.zd@gmail.com

Abstract. This article examines alternative educational institutions as entities whose activities are focused on preparing students through the application of innovative educational approaches, methodologies, and projects. It is proved that author's schools, private schools, as well as educational institutions founded by various foundations, religious organizations, denominations are created and function in parallel with general secondary education institutions, introducing fundamentally new approaches to the organization of the educational process. It is determined that the activities of private general secondary education institutions with a religious orientation are based on a combination of the State educational standard and the principles of confessional education. The institutions introduce spiritual and moral disciplines, operate on the basis of a specific confessional identity, organize religious events, and implement educational programs adapted in accordance with the provisions of a particular doctrine.

A number of private denominational educational institutions founded in Rivne region are presented. The organisation of the educational process in the educational centre «Word of Life» is

presented. The significant goal of the institution is to form a personality capable of fulfilling its duties to society on the basis of Christian love, respect for God's law, labour and family and Christian values. It is substantiated that an important component of the educational system in private institutions of confessional orientation is the formation of aesthetic beliefs and tastes based on Christian spiritual and moral traditions within the framework of language, literature and art education. The formation of the foundations of Christian aesthetics in such institutions usually takes place through the integration of spiritual and moral content into the educational and upbringing process by analysing works of art with Christian themes within the language and literature and art educational fields.

Keywords: educational process, author's schools, alternative institutions, denominational primary schools of Rivne region, spiritual-artistic component of education, students, educational center «Word of Life», aesthetics, artistic educational field.

Стаття надійшла до редакції 30.04.2025 р.